

prof. UAM dr hab. Remigiusz T. Ciesielski
Zakład Hermeneutyki Kultury
Instytut Kulturoznawstwa
Wydział Antropologii i Kulturoznawstwa
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Poznań, 15 lipca 2023 r.

Recenzja

rozprawy doktorskiej Pani mgr Jolanty Nowak
nt. „Zagłębiowskie zespoły pieśni i tańca w okresie Polski Ludowej”

przygotowanej w Instytucie Nauk o Kulturze i Religii Uniwersytetu Śląskiego.

Promotor pracy prof. dr hab. Ewa Kosowska
Promotor pomocniczy dr Karol Makles

I. Ogólna ocena prezentowanej pracy doktorskiej

Praca dotyczy analizy zjawiska, jakim jest działalność zagłębiowskich zespołów pieśni i tańca w okresie od 1947 do 1989 roku. Walorem przedłożonej do recenzji dysertacji jest bez wątpienia podjęty temat, ale także realizacja projektu badawczego, który zawiera ciekawie zaplanowane i zrealizowane badania kulturoznawcze.

Przedsięwzięcie, jakie jest opisane w dysertacji, wskazuje na zainteresowanie Doktorantki refleksją nad tym, jak historia i przemiany polityczne wpływają na kulturę, ale i jak kultura wpływa na społeczność uwikłaną w przemiany historyczne. Dlatego podjęty w dysertacji problem badawczy należy traktować jako aktualny, wymagający dogłębnych analiz. Tematyka i zakres problemowy pracy sytuują ją jednoznacznie w obszarze dyscypliny nauk o kulturze i religii.

Jak stwierdza Autorka, głównym motywem, który był przyczyną podjęcia tematu pracy jest poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, jak na model życia kulturalnego Zagłębia

Dąbrowskiego wpływał społeczny ruch kulturalny, opisywany przez działalność zespołów folklorystycznych. Czytając pracę Pani mgr Jolanty Nowak odnosiłem się do wskazówki przedstawionej przez nią w streszczeniu pracy, że „Wyniki moich badań nie potwierdziły jednoznacznie tezy o indywidualnych korzyściach materialnych, płynących z pracy w zespole, ani o wpływie polityki na popularność tej formy rozrywki. W rezultacie pojawiło się pytanie o przyczyny, dla których tradycyjny taniec ludowy okazał się atrakcyjny w czasach PRL-u dla dorosłych i młodzieży. Żeby na nie odpowiedzieć postanowiłam przyjrzeć się znaczeniu tańca w kulturze” (s. 6).

Biorąc pod uwagę metodologiczne aspekty pracy i zasady konstruowania rozprawy doktorskiej należy stwierdzić, że spełnia ona wymogi ustawowe stawiane pracom naukowym. Tytuł pracy jednoznacznie odpowiada treści i został sformułowany precyzyjnie.

Ogólna ocena pracy jest pozytywna. W dalszej części recenzji wskazuję na szczegółowe przesłanki doceniające wybrane aspekty pracy, a także formułuję sugestie pozwalające na refleksję nad prezentowaną dysertacją.

II. Szczegółowa ocena pracy według kryteriów

Struktura pracy

Treść rozprawy, wliczając rozdziały merytoryczne, wstęp, zakończenie, bibliografię oraz aneksy obejmuje 289 stron.

We wstępie pracy Autorka definiuje, co rozumie pod pojęciem Zagłębie Dąbrowskie, które jest kluczowym dla rozumienia i krytycznego czytania badań. Przedstawia rozumienie pojęcia folkloru w jego praktycznym użyciu politycznym w okresie Polski Ludowej, prezentuje dokonane na tym terenie dotychczasowe badania etnograficzne i wskazuje trudności, z jakimi borykała się podczas zbierania materiału do prezentowanej pracy. Autorka artykułuje swoje główne pytania badawcze: w jaki sposób funkcjonowanie i działalność zespołów pieśni i tańca w okresie Polski Ludowej przyczyniły się do zainteresowania folklorem nie tylko młodzieży, ale także całego społeczeństwa i jakie to miało znaczenie dla ówczesnej władzy? Czy zagłębiowskie zespoły pieśni i tańca były elementem polityki kulturalnej kraju? Jaka była

motywacja przynależności do nich ówczesnej młodzieży i jak ta przynależność wpłynęła na ich wybory zawodowe (s. 18).

W rozdziale pierwszym pracy *Zagłębie Dąbrowskie – rys historyczny i źródła przemian kulturowych* została omówiona przestrzeń historii prezentowanego regionu oraz, co istotne, zostały przedstawione najważniejsze założenia polityki kulturalnej (w tym w obszarze folkloru) Polski Ludowej.

Rozdział drugi *Zespoły pieśni i tańca w Zagłębiu Dąbrowskim w okresie Polski Ludowej* charakteryzuje działalność zespołów folklorystycznych Zagłębia Dąbrowskiego.

Rozdział trzeci *Założenia i hipotezy badawcze. Interpretacja badań ankietowych i wywiadów* zawiera metodologiczne komponenty prezentowanych badań jak i interpretację uzyskanych wyników badań.

W rozdziale czwartym *Taniec i jego znaczenie w kulturze* Autorka dokonuje omówienia zachowań tanecznych w zwierciadle metod interpretacji Edwarda T. Halla.

Praca zawiera także Zakończenie, dwa Aneksy i Bibliografię.

Warto zwrócić uwagę, że praca jest bardzo starannie zredagowana, napisana poprawnym językiem i właściwie udokumentowana, pojawiające się usterki dotyczą raczej spraw technicznych i nie wpływają na jakość zaprezentowanego do oceny tekstu.

Metodologia

Praca ma dobrze zaprojektowane badania empiryczne, które pozwoliły na uzyskanie interesującego materiału do analizy. Zastosowane narzędzia badawcze (ankieta i wywiady) są adekwatne do zamierzeń badawczych. Przeprowadzenie 39 wywiadów z osobami, świadkami działań zespołów folklorystycznych, uznać należy za wystarczające, o czym świadczy uzyskany stopień nasycenia pozyskanych treści.

Docenić należy obszar prowadzonych badań i ambitny plan ich realizacji, jaki zaprojektowała Doktorantka, warto wskazać na poprawnie wykorzystane narzędzie interpretacyjne, jakim jest teoria Halla, która jest niewątpliwie najsprawniejszym narzędziem pozwalającym na wydobycie efektów badawczych, które założyła Doktorantka w swojej pracy.

Literaturowa podstawa analiz

Literaturowa podstawa podjętych w dysertacji analiz nie jest bogata – obejmuje ponad 100 pozycji, oraz źródła archiwalne, czasopisma archiwalne oraz źródła internetowe.

Literatura wykorzystana w dysertacji jest poprawnie wykorzystana.

Strona redakcyjna dysertacji

Praca zawiera pełną dokumentację źródeł literaturowych. Przypisy, redakcja tabel, zostały przygotowane zgodnie z obowiązującymi zasadami. Poziom redakcyjny opracowania jest nie tylko bardzo dobry, ale i bardzo staranny.

Ocena poszczególnych części pracy

Pierwszy rozdział pracy Doktorantka przeznaczyła na opis historycznych kontekstów związanych z podjętym przez Nią zagadnieniem badawczym. Interesujący ze względów metodologii historii jest obiektywny, pozbawiony emocji opis historii i rozumienia kategorii Zagłębie Dąbrowskie. Utrzymanie reżimu metodologicznego w tak ważnej dla pracy kwestii jest nie tylko kluczowe, ale wskazuje, że jest w dzisiejszej humanistyce miejsce na pisanie prac humanistycznych zbliżonych do szkoły prof. Łowmiańskiego, historyka przestrzegającego przed ocenami treści wynikających z materiału źródłowego, które mogą mieć wpływ na odbiór pracy przez czytelnika.

Część druga tego rozdziału pracy, nie ukrywam, nieco zaskakuje pod względem treści. Doktorantka w przestrzeni opisu dziejów Zagłębia Dąbrowskiego unika zagadnień związanych z dokonaniem w przestrzeni kultury, jakie miały miejsce w tym regionie. Część druga tego rozdziału może być zatem opacznie odbierana jako rozumienie kultury w kontekście dobra związanego ze zniszczeniami II wojny światowej. Wiem, że taki sposób spojrzenia może wydawać się zaskakujący, jednak dla jednoznaczności wyводу warto tę część przeredagować, by dla czytelnika kwestie te nie sprawiały przedstawionego wyżej wrażenia. To bardzo istotne, że już na początku pracy Doktorantka prezentuje podstawy historyczne swojej pracy, wskazując że „Po wojnie odbudowa państwa była konieczna i skierowana jednocześnie na wiele gałęzi życia. Zadań do wykonania było wiele, gdyż władze hitlerowskie używały wszelkich środków zmierzających do całkowitej likwidacji i zatarcia polskości tych ziem. Powojenna odbudowa

Zagłębia Dąbrowskiego nie dotyczyła tylko zgłiszcz wojennych, ale miała na celu w dużym stopniu odbudowę kulturalną regionu” (s. 34).

Co więcej, Autorka prezentuje przemiany ludnościowe, jakie miały miejsce na terenie Zagłębia Dąbrowskiego, co pozwala na bardziej jaskrawe przedstawienie przedmiotu jej badań. Słusznie Autorka wskazuje, na momenty przełomowe dla pracy kulturalnej w Zagłębiu Dąbrowskim pisząc: „W końcu lat pięćdziesiątych dokonano przełomu w życiu kulturalnym wielu miast Zagłębia Dąbrowskiego. Między innymi społeczeństwo Dąbrowy Górniczej otrzymało wzniesiony z inicjatywy Aleksandra Zawadzkiego Pałac Kultury Zagłębia. Jego budowa rozpoczęła się w 1951 roku, a do użytku został oddany w 1958. Ośrodek ten stał się przodującą placówką kulturalno-oświatową Zagłębia Dąbrowskiego, w którym zaczęły działać zespoły artystyczne, kluby i koła zainteresowań. Był on również miejscem narad partyjnych i spotkań oraz uroczystych akademii państwowych, podczas których przedstawiciele władzy ludowej prezentowali założenia rozwojowe państwa polskiego” (s. 36-37). Istotnym dla rozwoju państwowych planów polityki kulturalnej był brak kadry, która byłaby przygotowana do podjęcia tych zadań. Dlatego warto wyraźnie wskazać, co byłoby ważne dla lektury pracy, że stworzono placówki, których celem było szybkie wykształcenie potrzebnej kadry. Szkoda, że ten ważny aspekt nie jest dzisiaj przedmiotem badań o charakterze socjologicznym, który pozwoliłby jeszcze głębiej opracować to zagadnienie. Szkoda też, że zapewne ze względów pozamerytorycznych porzuciliśmy spojrzenie na ten aspekt historii kultury polskiej z perspektywy badań np. Turnerów. W tym miejscu chciałbym dostrzec bardzo zajmujący passus pracy, odnoszący się do dziejów swoistej etykiety, jaką była obdarzana kultura ludowa w dziejach powojennej Polski. Sądzę, że warto ten fragment pracy szczególnie docenić, ponieważ w nim Doktorantka przedstawiła bardzo zajmująco problem swoistej etykietyzacji jako zagadnienie o charakterze badawczym. Doktorantka bardzo dobrze podsumowuje ten fragment pracy „Władze uznawały »kulturę i sztukę ludową za ważny element propagandowy«, a wspierając twórców, uzasadniały jednocześnie istnienie Polski Ludowej. Amatorski ruch folklorystyczny w Zagłębiu, propagujący regionalizm, był bardzo ważny z uwagi na swoją genezę ludowo-proletariacką. Obejmował te warstwy ludności, których aktywizacja kulturalna decydowała bardzo często o społecznym awansie. Wytwarzając kierunek ideowy temu ruchowi w Zagłębiu, wyznawano zasadę, że »klasa robotnicza, będąca hegemonem społeczeństwa budującego socjalizm, walczy o stworzenie nowej, socjalistycznej kultury«. Wówczas pisano, że amatorski ruch wyrastał na podłożu walki rewolucyjnej w Zagłębiu Dąbrowskim, a nosicielami tych idei były przede wszystkim masy ludowe preferujące »wartości ideowe nowej, socjalistycznej polityki kulturalnej«” (s. 44).

Podsumowaniem tej części pracy jest dobrze udokumentowana część poświęcona polityce kulturalnej państwa w okresie po II wojnie światowej.

Ze względu na główne zagadnienie badawcze najważniejszą częścią pierwszego rozdziału jest rola zespołów pieśni i tańca w realizowaniu polityki kulturalnej państwa. Część ta wymaga szczególnego docenienia, gdyż Autorka wplata w rozważania o charakterze historyczno-politologicznym treści, które zostały przez nią uzyskane w wyniku przeprowadzonych badań. Na podkreślenie zasługuje bardzo sprawne połączenie w dysertacji optyki kulturoznawczej z oglądem historycznym i prasoznawczym, co należy docenić. Ta część pracy wskazuje jednoznacznie, że Pani mgr Nowak posiada bardzo dobry warsztat naukowy, który predysponuje ją nie tylko do pracy badawczej ale wskazuje, że praca ta powinna znaleźć przynajmniej w tych kilku fragmentach swoje dalsze rozwinięcie badawcze. Nie można pomijać faktu ukazania w przedstawionej już wyżej perspektywie historyczno-politologicznej osobowości instruktora, wokół którego toczy się życie kulturalne danej społeczności. Autorka ma pełną świadomość, że działalność ta jest mocno skoncentrowana wokół zadań propagandowych stawianych osobom odpowiedzialnym za tworzenie zespołów folklorystycznych i osobowość animatorów tego ruchu jest włączana w ramy politycznych wymogów podejmowanych przez nich prac. Zapewne jest tu miejsce na pogłębione badania o charakterze jakościowym, dotyczące biografii osób podejmujących się wykonywania tych zadań.

W rozdziale drugim Autorka przedstawia w sposób wyczerpujący historię najważniejszych jej zdaniem zespołów folklorystycznych działających na terenie Zagłębia Dąbrowskiego. Opisy te są bardzo szczegółowe, Autorka dotarła do Kronik i informacji uzyskanych dzięki desk reaserch, dotyczących szczegółów programowych związanych z działaniami poszczególnych zespołów. W toku analizowanej pracy zaskakujące było, że ta część dysertacji jest w sposób bardzo zajmujący podjęta przez Doktorantkę. Chciałbym jednak zauważyć, że w tej części warto uzupełnić opis tabel o wzmiankę o źródle pozyskanych danych, czasem ta informacja jednoznacznie wynika z toku narracji, ale przed ewentualną publikacją warto tę część uzupełnić o niezbędne dane. Jest to uwaga o charakterze technicznym i nie wpływa ona na wysoką ocenę merytoryczną tej części pracy.

Rozdział trzeci pracy „Założenia i hipotezy badawcze. Interpretacja badań ankietowych i wywiadów” jest moim zdaniem jednym z dwóch najważniejszych rozdziałów dla oceny pracy Doktorantki. Nie ulega wątpliwości, że w naukach o kulturze i religii założenia metodologiczne

są bardzo ważnym elementem, wskazującym na kompetencje badawcze autorów prac w tej dyscyplinie. Pani mgr Nowak, w sposób jednoznaczny dla przekazu prezentuje swoje hipotezy badawcze: „Celem badań było przeprowadzenie analizy potwierdzającej zgodność z rzeczywistością następujących hipotez badawczych:

- I. W okresie PRL w Zagłębiu Dąbrowskim powstawały zespoły pieśni i tańca, do których należała głównie młodzież szkolna, która chętnie zasilala szeregi oraz czerpała korzyści płynące z przynależności do tych grup.
- II. Na repertuar muzyczno-taneczny zespołów składały się głównie pieśni i tańce z terenu Zagłębia Dąbrowskiego.
- III. Działalność zespołów była zgodna z polityką kulturalną PRL-u, sprzyjała interesom władz partyjnych i państwowych oraz była pomocna w ich promocji.
- IV. Uczestnictwo w zespołach wpłynęło na awans społeczny i karierę zawodową ich członków” (s. 127).

Z przedstawionego logicznego ciągu hipotez wynika, że Doktorantka zakłada, że działalność zespołów folklorystycznych była nakierowana na młodzież szkolną, która przez wykonywany repertuar związany z Zagłębiem Dąbrowskim wpisywała się w politykę kulturalną PRL, za co osiągała gratyfikacje związane z awansem społecznym. Dla dzisiejszego czytelnika ta pokazana wprost zależność może nie być oczywista, a nawet jest zaskakująca, co pozwala sądzić, że Doktorantka w pewnej mierze zrealizowała ważny, demaskatorski cel badań. Sprzyjały temu postawione przez Doktorantkę hipotezy, które odzwierciedlone w narzędziu badawczym odzierały uczestników z nuty romantycznych wyborów, wystarczy wspomnieć na problem z kadrami, które miały wykonywać zadania polityki kulturalnej Polski Ludowej.

Doktorantka w sposób jednoznaczny przedstawia sposób dotarcia do badanych, strategię badawczą, wskazuje na analizowane źródła, zamieszcza listę pytań wykorzystanych do wywiadów pogłębionych (IDI). Ponadto Autorka przedstawia kwestionariusz ankiety kierowanej do kierowników i choreografów badanych zespołów folklorystycznych oraz do członków zespołów. Całość projektu badań stanowi dobrą podstawę do pozytywnej oceny procesu badawczego. Nie jest jasny powód zamieszczenia narzędzi badawczych w prezentowanym rozdziale zawierającym wątki metodologiczne. Dla czytelności (co jest również przyjętą praktyką), narzędzia te umieszcza się w aneksie, chyba, że stanowią same w sobie przedmiot szerszego opisu a ich analiza w zamierzeniu byłaby częścią pracy.

Wykorzystane w badaniach narzędzia oceniam jako adekwatne do zamierzeń badawczych. W tym względzie moja sugestia dotyczy tego, aby pytania konstruowane w IDI w większym względzie pozwalały Autorce badań na niekwestionowane interpretacje własne. Raczej nie sprzyja temu zawarcie pytania, które indagowany może uznać za drażliwe i przybrać postawę asekuracyjną, jak np. w pyt. „11. Czy Pan(i) odczuwał(a) indoktrynację polityczną, będąc członkiem zespołu? Jeśli tak, to jak silnie?”. W wywiadzie pogłębionym moim zdaniem bardziej nasycone i wiarygodne wyniki uzyskać można poprzez pytanie, zawierające wskaźniki ewentualnej indoktrynacji. Odnośnie do pytania nr 15. O miłe wspomnienia w pamięci osób indagowanych, warto byłoby dopełnić je pytaniem o negatywne/nieprzyjemne wspomnienia. Wówczas nie tylko dałoby to szansę na pełen obraz, ale również stanowiłoby to pytanie kontrolne wobec ewentualnych aspektów indoktrynacyjnych. Te wskazania pozostawiam jedynie pod refleksję Doktorantki.

Pani mgr Jolanta Nowak na wstępie konstatuje jednak, że „W rezultacie przeprowadzonych badań ankietowych i wywiadów okazało się, że część sformułowanych na wstępie hipotez jest trudna do udowodnienia. Polityka kulturalna państwa w okresie Polski Ludowej bardzo sprzyjała rozwojowi ludowego ruchu artystycznego i członkowie różnych zespołów znajdowali wsparcie dla swojej działalności ze strony administracji wszystkich szczebli. Jednak osoby zaangażowane w rozmaity sposób w promocję tradycji ludowych traktowały najczęściej swoją działalność jako rodzaj powinności, neutralnej politycznie” (s. 132). Sądzę, że taki wniosek będzie można postawić dopiero po konfrontacji zebranego materiału z dostępnym materiałem archiwalnym. W przyszłych badaniach można skonfrontować pozyskane dane np. z materiałem z archiwów IPN. Warto również mieć na uwadze, że nie w pełni anonimowe badanie oprócz tego, że jest obarczone szczególną odpowiedzialnością etyczną badacza, może być naznaczone efektem niewiarygodności, a uzyskane odpowiedzi obciążone intencjami respondentów. Jeśli jednak z jakiegoś powodu Doktorantka zdecydowała się na podanie nazwisk respondentów, konieczne jest uzyskanie zgody indagowanych, z jasnym wskazaniem im sposobu wykorzystania wypowiedzi, nawet jeśli praca nie jest publikowana, a stanowi jedynie materiał poddany ocenie innych. Etyczne wymogi badań są obligatoryjne.

Ale to uwaga do dalszych prac nad ciekawym pomysłem badawczym, którą warto rozważyć. Sam proces analizy jest jednoznaczny, jak we wstępie pracy podaje Autorka, „do interpretacji zastosowałam analizę logiczną, ustalając główne kierunki zainteresowań oraz najważniejsze zadania zamierzające do osiągnięcia celów niniejszej pracy” (s. 19). Ankiety

łącznie wypełniło 39 osób, można uznać, że jest to próba wystarczająca, a odpowiedzi pozwoliły na uzyskanie nasyconego treściowo materiału.

Ponieważ całość analizy podporządkowana jest badaniom jakościowym, za zbędne uznać należy próby ilościowego ujmowania odpowiedzi (tak niewielkiej próby). W przypadku wyborów ilościowego sposobu prezentacji wypadałoby poprzestać na liczbach bezwzględnych.

Odnosząc się do pozyskanego materiału badawczego, chciałbym bardzo wyraźnie zaznaczyć, że Doktorantka zaprezentowała znaczne umiejętności związane z prowadzeniem rozmów, bez tych umiejętności trudno byłoby uzyskać wypowiedzi tak dobrze charakteryzujące codzienność w działalności zespołów folklorystycznych. Niewątpliwie w tej części pracy najważniejsze są dłuższe wypowiedzi respondentów, warto zaznaczyć, że wypowiedzi te były poczynione 10 lat temu i być może warto jeszcze raz dotrzeć do rozmówców, aby kontynuować te interesujące badanie. Zachęcałbym badaczkę, by w kolejnych etapach swoich prac podjąć jakościowe metody interpretacyjne pozyskanego materiału i odnieść się do uzyskanych treści w sposób pogłębiony. Wiem, że jest zadanie bardzo wymagające, ale jakość przeprowadzonych rozmów świadczy o możliwościach dokonania takiego typu analiz.

W prezentowanej pracy Autorka stosuje głównie metodę egzemplifikacyjną, ilustruje odpowiedzi na poszczególne pytania trafnie wyselekcjonowanym materiałem z pytań otwartych ankiety jak i z wywiadów. Niezależnie od wcześniej zawartych uwag na temat skonstruowania pytania 11. w IDI, na temat trafności jego ujęcia o wprost wyrażonej indoktrynacji, Autorka nie powinna pozostawić bez komentarza przeczących odpowiedzi. Budzi to bowiem niedosyt, co do wykorzystania znaczącego fragmentu opinii badanych. W ogólnej ocenie nie mam jednak najmniejszych wątpliwości, że prezentacja wyników badań dotyczących różnych aspektów studiowanego problemu jest logiczna i przejrzysta. Przyjęcie takiej perspektywy czyni lekturę łatwą w odbiorze i daje szansę na jednoznaczny obraz zakresu wkładu Autorki w realizację projektu badawczego oraz wskazuje jednoznacznie na jej dobre kompetencje badawcze. Świadczą o tym także wskazania Doktorantki na te partie uzyskanego materiału, które powodują trudności interpretacyjne.

Podsumowaniem niejednoznacznej weryfikacji hipotez poprzez przeprowadzone wywiady i badania ankietowe jest rozdział ostatni, opisujący rolę tańca w kulturze. Autorka przyznaje, że sama jest tancerką i była zaangażowana w działalność zespołów tanecznych. Moim zdaniem rozdział ten jest podsumowaniem części trzeciej pracy, wskazując na rolę zespołów folklorystycznych w tworzeniu tożsamości i wspólnoty Zagłębia Dąbrowskiego w

okresie PRL. Jeżeli nie przetrwała pamięć zadań polityki kulturalnej władz PRLu, to przetrwało narzędzie dzięki któremu wybudowano tożsamość społeczności przybyłej na teren Zagłębia Dąbrowskiego.

W ogólnej ocenie wskazanie na te aspekty tańca folklorystycznego są niewątpliwie ważnym czynnikiem pracy Doktorantki.

Dlatego dokonany przez mgr Jolantę Nowak rozbiór figur zawartych w oberku, tańcu ludowym, przy pomocy teorii Halla należy do najważniejszych dokonań tej pracy. Szkoda, że zabrakło w tej części pracy materiału ikonograficznego i zapisu nutowego, które pomogłyby czytelnikowi w sprawnej lekturze. Dlatego dobrze, że Autorka w podsumowaniu zamieściła Tabelę 44. *Komunikaty przekazywane w trakcie występów zespołów pieśni i tańca*, która jest syntezą tych dociekań.

Podsumowanie

Na koniec chcę docenić odważnie podjęty projekt badawczy, który zogniskowany na osobach związanych z zespołami folklorystycznymi działającymi na terenie Zagłębia Dąbrowskiego pozwolił na docenienie ich pracy i zapewnił o ważnej roli w tworzeniu współczesnej tożsamości mieszkańców Zagłębia. Sądzę, że jest to godna uwagi wartość podjętego tematu, pozwala przypomnieć wielu osobom, że ich działania i prace miały znaczenie, a ich postaci pozostają nie tylko w pamięci wychowanków, ale są przedmiotem refleksji naukowej. Takie podejście do tematu wymagało od Doktorantki bezsprzecznie nie tylko solidnej wiedzy z nauk o kulturze i religii, ale i umiejętności metodologicznych, co należy szczególnie podkreślić.

Konkluzja

Praca doktorska Pani mgr Jolanty Nowak jest przedsięwzięciem badawczym przygotowanym na podstawie gruntownej lektury literatury przedmiotu i autorskich badań empirycznych Doktorantki. Interesujący pomysł badawczy, ciekawe zamierzenia badawcze, pomyślnie zrealizowany projekt badawczy oraz nakład włożonej przez Doktorantkę pracy w realizację badań, stanowią podstawę do sformułowania pozytywnej końcowej oceny. Rozprawa doktorska mgr Jolanty Nowak potwierdza przygotowanie Doktorantki do samodzielnej pracy naukowej i badawczej w dyscyplinie nauki o kulturze i religii.

Praca spełnia wymagania określone w Ustawie Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce i może stanowić podstawę dyskusji podczas jej publicznej obrony.

15.07.2023 